

T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ

Esas : 2019/16367
Karar : 2019/16367
Tarih : 05.10.2022
RG.No : 32049
RG.Tarih : 20.12.2022

- SÜLEYMAN ALTINTAŞ BAŞVURUSU

(5271 s. Ceza Muhakemesi K 141)

(6684 s. İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokol 3)

ÖZET

Başvuru, beraat kararıyla neticelenen ceza yargılaması sırasında yapılan avukatlık giderlerinin tazmini için Hazine aleyhine açılan davada delillerin değerlendirilmesinde açıkça hata yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

İKİNCİ BÖLÜM: KARAR

Başkan: Kadir ÖZKAYA

Üyeler: M. Emin KUZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Kenan YAŞAR

Raportör: Ayhan KILIÇ

Başvurucu: Süleyman ALTINTAŞ

Vekili: Av. İbrahim TOPCU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beraat kararıyla neticelenen ceza yargılaması sırasında yapılan avukatlık giderlerinin tazmini için Hazine aleyhine açılan davada delillerin değerlendirilmesinde açıkça hata yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/5/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1991 doğumlu olup Mardin'de ikamet etmektedir.

6. Başvurucu, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından yürütülen soruşturma kapsamında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olma suçlamasıyla 25/5/2017 tarihinde gözaltına alınmış; 5/6/2017 tarihinde de tutuklanmıştır. Başsavcılık 11/6/2017 tarihli iddianameyle terör örgütü üyeliğinden mahkûm edilmesi istemiyle başvurucu hakkında kamu davası açmıştır. İddianamede, başvurucuya yöneltilen suçlamanın dayanağı olarak cep telefonunda ByLock haberleşme programını kullandığının tespit edilmesi gösterilmiştir.

7. Mardin 3. Ağır Ceza Mahkemesince 19/6/2017 tarihinde iddianamenin kabulüne karar verilerek yargılamaya E.2017/494 sayılı dosya üzerinden başlanmıştır. Mardin 3. Ağır Ceza Mahkemesi 28/12/2017 tarihli duruşmada başvurucunun tahliyesine, 24/1/2018 tarihli duruşmada da başvurucunun beraatine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun kullandığı başka programlar (Mor Beyin) vasıtasıyla iradesi dışında ByLock programına yönlendirildiği belirtilmiş; başkaca bir delilin bulunmadığı gözetildiğinde başvurucunun beraatine karar verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ceza soruşturması sürecinde kendisini Av. M.V.A. ve İ.A. ile temsil ettiren başvurucu lehine 4.360 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Beraat kararı, kanun yollarına başvurulmaksızın kesinleşmiştir.

8. Başvurucu 3/4/2018 tarihinde Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) Hazine aleyhine tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, haksız gözaltı ve tutuklanma nedeniyle maddi ve manevi tazminat ödenmesi isteminin yanında ceza soruşturması sürecinde avukata ödediğini ileri sürdüğü toplam 15.000 TL'nin de tazminini talep etmiştir. Başvurucu, ceza soruşturması sürecinde kendisini temsil eden avukatı M.V.A.ya 4/7/2017 tarihinde 2.500 TL, 2/6/2017 tarihinde 7.500 TL ve 28/2/2018 tarihinde 5.000 TL'yi EFT yoluyla gönderdiğini gösteren banka dekontlarını da dava dilekçesine eklemiştir. Söz konusu banka dekontlarında sırasıyla "Vekalet Ücreti (Yarısı)" "Vekalet Ücreti - 2" ve "Süleyman Altıntaş, Vekalet Ücreti, son ödemesi" açıklamaları yer almaktadır.

9. Hazinesinin savunma yazısında, maddi zararların varlığının ispatlanamadığı ileri sürülmüştür.

10. Mahkeme 22/10/2018 tarihinde başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine, haksız gözaltı ve tutuklanmadan dolayı manevi tazminat talebini kısmen kabul ederek başvurucuya 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 11/6/2018 tarihli ve E.2018/1929, K.2018/6549 sayılı kararına atıfta bulunularak Mardin 3. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucu lehine hükmedilen vekâlet ücretini aşan avukatlık ücretinin tazminat davasına konu edilmesi mümkün ise de avukata para ödendiğinin serbest meslek makbuzu veya geçerli bir belgeyle ispatlanması ve ödemenin hüküm tarihinden önce yapılması gerektiği belirtilmiştir. Somut olayda başvurucunun avukata ödeme yaptığını ortaya koyan serbest meslek makbuzunun gösterilemediğinin vurgulandığı kararda; dosyaya sunulan dekontların açıklama kısmında dosya numarasının da yer almadığı, ayrıca 28/2/2018 tarihli 5.000 TL tutarlı dekontun hüküm tarihinden sonrasına ait olduğu, bu sebeple avukatlık ücretine ilişkin maddi tazminat talebinin reddi gerektiği ifade edilmiştir.

11. Başvurucu bu karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu; EFT alıcısının, kendisini ceza soruşturmasında temsil eden avukat olmasının dekont içeriğindeki ödemenin anılan yargılamaya ilişkin olduğunu ortaya koyduğunu savunmuştur. Başvurucu, ödeme yaptığı avukattan serbest meslek makbuzu düzenlemesini istediği hâlde avukatın serbest meslek makbuzu düzenlemeyi reddettiğini belirtmiştir. Başka bir davasının bulunmadığına işaret eden başvurucu, tazminat istemine konu dava dışındaki bir iş için avukata ödeme yapmasının mümkün

olmadığını vurgulamıştır. Başvurucu son olarak bir miktar ödemeyi beraat kararından sonra yapmış olmasının avukatıyla yaptığı anlaşmanın gereği olduğunu iddia etmiştir. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 2/4/2019 tarihinde istinaf istemini esastan ve kesin olarak reddetmiştir. Nihai karar 20/4/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

13. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 17/12/2018 tarihli ve E.2018/6834, K.2018/12190 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Beraat hükmünün verildiği tarihten önce düzenlenen ve avukatlık ücreti olarak ödendiği iddia edilen bedelin geçerli bir belge ile ispatlanması halinde maddi tazminat kapsamında hüküm altına alınabileceği, incelenen dosya kapsamında, ceza davasına esas Muğla 1. Ağır Ceza Mahkemesinin ... sayılı dosyasına ilişkin ödendiği belirtilen 2.331,93 TL ye ilişkin banka dekontlarında, bu paranın ne için gönderildiğine dair bir açıklamanın bulunmadığı, diğer yandan, davacının tazminat davasına esas dosyada kendisini vekil ile temsil ettirmesi sebebiyle karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca lehine 3.000 TL vekalet ücreti takdir edilmesi gerektiği, bu dosyada davacı lehine vekalet ücreti takdir edilmemiş ise de, ceza dosyasına ilişkin yasa yollarına müracaat edilerek giderilebilecek olan bu hukuka aykırılıktan kaynaklı uğranılan 3.000 TL tutarındaki zararın tazminat davasında ileri sürülemeyeceği, davacının ancak bu miktarı geçen ve serbest meslek makbuzu ya da muadili bir belge ile ispatlanan vekalet ücretinden kaynaklı zararının maddi tazminat kapsamında hüküm altına alınabileceği hususu gözetilmeden, davacının vekalet ücretinden kaynaklı maddi tazminat isteminin reddine karar verilmesi yerine, kabulüne dair yazılı şekilde hüküm tesisi,

..

Kanuna aykırı olup ... hükmün bu sebeplerden dolayı ... BOZULMASINA,"

B. Uluslararası Hukuk

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (7) No.lu Protokol'ün "Adli hata hâlinde tazminat hakkı" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Bir kişinin, kesin bir kararla cezai bir suçtan mahkum edilmesi ve sonradan yeni veya yakın zamanda keşfedilmiş bir delilin kesinlikle yanlış bir adalet uygulaması olduğunu göstermesi veya kişinin affedilmesi nedeniyle cezai kararın iptal edilmesi halinde, bilinmeyen delilin açıklanmamış

olmasının tamamen veya kısmen o kişiye atfedildiğinin ispatlandığı haller dışında, böyle bir mahkumiyet sonucunda cezaya maruz kalan kişi, ilgili devletin yasası ve uygulamasına göre tazmin edilecektir"

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 5/10/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu, aleyhine haksız yere başlatılan yargılama nedeniyle 15.000 TL avukatlık ücreti ödemek zorunda kaldığını banka dekontlarıyla ispatladığı hâlde bunun tazmin edilmemesinden yakınmıştır. Başvurucu, avukatlık ücretini ödediği tarihte aleyhine açılmış bir kamu davası bulunmadığından dosya numarası belirtme imkânının olmadığını iddia etmiş; ayrıca EFT yapılırken dosya numarası belirtmenin hayatın olağan akışına uygun düşmediğini ileri sürmüştür. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 17/12/2018 tarihli ve E.2018/6834, K.2018/12190 sayılı kararında avukata ücret ödendiğinin serbest meslek makbuzu veya muadili belge ile ispatlanabileceğinin kabul edildiğini vurgulayan başvurucu; avukatlık ücretinin sadece serbest meslek makbuzuyla ispatlanması zorunluluğunun bulunmadığını, banka dekontuyla da ispatlanmasının mümkün olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, bu gerekçeyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği şikâyetinde bulunmuştur.

17. Başvurucu, haksız olarak ödemek zorunda bırakıldığı avukatlık ücretinin tazmin edilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı ile Sözleşme'ye ek (7) No.lu Protokol'ün 3. maddesinde teminata bağlanan adli hata hâlinde tazminat hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Bakanlık görüşünde, yargılama sırasında yapılan masrafların ve avukata ödenen ücretin başka bir davaya konu edilemeyeceğini kabul eden bazı Yargıtay kararlarına yer verildikten sonra başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin mahkemelerce değerlendirildiği gözetildiğinde başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde; mülkiyet hakkı yönünden yapılacak incelemede de görüşte yer verilen ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi kararları ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

B. Değerlendirme

1. İncelemenin Kapsamı Yönünden

19. Başvuru, başvurucunun esas itibarıyla sonucunda beraat ettiği bir ceza soruşturması sürecinde kendisini temsil ettirdiği avukata ödediğini ileri sürdüğü 15.000 TL ücretin tazmin edilmesi amacıyla açtığı davada hukuka aykırı karar verilmesine yöneliktir. Başvurucu, bu şikâyetini mülkiyet hakkı, etkili başvuru hakkı ve Sözleşme'ye ek (7) No.lu Protokol'ün 3. maddesinde teminata bağlanan adli hata hâlinde tazminat hakkıyla ilişkilendirmiştir.

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

21. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı aynı haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğ.leri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

22. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

23. Somut olayda başvuru, Mardin 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2017/494 sayılı dosyasına konu olan yargılama sonucunda vekâlet ücretine hükmedilmemiş olmasından veya hükmedilen vekâlet ücretinin eksik olduğundan yakınmamaktadır. Başvurucunun şikâyeti soruşturma sürecinde avukatına ödediğini ileri sürdüğü 15.000 TL ücretin tazmin edilmemesine yöneliktir.

24. İcra edilebilir nitelikte olmadığı sürece tazminat talep hakkının mülk teşkil etmeyeceğinin altı çizilmelidir. Ceza yargılaması sırasında kendisini avukatla temsil ettiren başvuruçunun avukata ödediği ücretten Hazinesin sorumlu olup olmadığı veya ne kadarından sorumlu olduğu ancak yargılamanın sonucunda kesinliğe kavuşturulabilecek bir meseledir. Dava sürecinde başvuruçunun tazminat talebi sadece bir iddiadan ibaret olup bu aşamada henüz icra edilebilir bir alacak bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle başvuruçunun açtığı tazminat davası kabul edilerek tazminat miktarı kesin hükme bağlanmadıkça icra edilebilir bir alacağın varlığından söz edilemez. İcra konusu edilebilir bir alacağın varlığının tespiti amacıyla açılan bir davaya Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin güvencelerin uygulanması mümkün değildir. Bu sebeple tazminat isteminin hukuka aykırı olarak reddedildiği iddiasının adil yargılanma hakkının bir güvencesi olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

25. Başvuruçunun etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiş ise de usule ilişkin bir hak olan adil yargılanma hakkı kapsamında inceleme yapılacağı gözetildiğinde etkili başvuru hakkı yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

26. Öte yandan başvuruçunun, Sözleşme'ye ek (7) No.lu Protokol'ün 3. maddesinde teminata bağlanan adli hata hâlinde tazminat hakkının ihlal edildiğini de öne sürmüştür. Anılan güvencenin uygulanabilmesi için kişinin adli bir hata sonucu mahkûm edilmiş olması gerekir. Somut olayda ise başvuruçunun mahkûm edilmiş değildir. Bu sebeple söz konusu güvencenin uygulanabilir olmadığı inceleme gerektirmeyecek kadar açıktır. Dolayısıyla başvuruçunun bu iddiasının da ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

2. Uygulanabilirlik Yönünden

27. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

28. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin medeni hak ve yükümlülüklerinin karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir hakkın bulunması gerekir. Ayrıca bu hakka ilişkin olarak ilgili kişinin menfaatini etkileyen bir uyuşmazlık mevcut olmalıdır. Öte yandan bu uyuşmazlık ihtilaf konusu hakkın tespiti ve bu haktan yararlanılması bakımından belirleyici bir nitelik arz etmelidir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28).

29. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen kişilerin uğradıkları maddi ve manevi her türlü zararlarının tazminini talep edebilecekleri ifade edilmiştir. Diğer taraftan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmayaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilerin de maddi ve manevi her türlü zararlarını devletten isteyebilecekleri belirtilmiştir.

30. Somut olayda başvuru; haksız olarak gözaltına alındığını, tutuklandığını ve yargılandığını ileri sürerek açtığı tazminat davasında ceza soruşturması sürecinde ödediğini iddia ettiği avukatlık ücretinin de tazminini talep etmiştir. Mahkemenin maddi tazminat istemini başvuruçunun tazminat talep etme hakkının bulunmadığı temelinde reddetmediğini not etmek gerekir. Aksine Mahkeme, Yargıtay kararına da dayanarak tazminat isteminin esasını incelemiş ancak başvuruçunun zararının varlığını geçerli belgelerle ispatlayamadığı gerekçesiyle tazminat talebini reddetmiştir. Bu durumda başvuruçunun avukata ödediği ücret nedeniyle Hazine'den tazminat isteme hakkının olduğu derece mahkemelerince de kabul edildiğinden hakkın varlığı konusu açıklığa kavuşmuştur.

31. Bununla birlikte vurgulanması gerekir ki hakkın varlığıyla ilgili olarak varılan bu sonuç, mahkeme kararındaki ve Mahkemenin atıfta bulunduğu Yargıtay 12. Ceza Dairesi kararındaki (bkz. § 13) değerlendirme ve kabullere dayanmaktadır. Bu sonucun, hakkın kapsam ve sınırlarının tespiti hususunda, Yargıtay ve derece mahkemelerinin somut olayın özellikleri çerçevesinde -özellikle kötü niyetli girişimleri engellemeye yönelik olarak- yaptığı veya yapacağı değerlendirmelerin dikkate alınmayacağı anlamına gelmediğinin altının çizilmesi gerekir.

32. Öte yandan olayda bu hakla ilgili olarak bir uyuşmazlığın bulunduğu tereddütsüzdür. Son olarak bu hakkın medeni niteliği tartışma dışıdır. Bu durumda başvuruçunun ceza soruşturması sürecinde kendisini temsil ettirdiği avukata ödediği ücret için Hazine'den tazminat talep etme hakkıyla ilgili uyuşmazlığın adil yargılanma hakkının kapsamında kaldığı sonucuna varılmaktadır.

3. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

34. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şekli adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

35. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

36. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece

mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme "kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi" olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

37. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfilik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuyla ilgili olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfilik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfilik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

38. Başvurucuların medeni haklarıyla ilgili uyuşmazlıklarda uygulanan hukuk kurallarının açıkça keyfi veya hakkın tesliminden kaçınacak (adaleti hiçe sayacak) biçimde yorumlanması usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getireceğinden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden söz edilebilir. Zira bu hâlde, derece mahkemesinin yorumunun başvuru tarafından öngörülmesi mümkün olmayıp hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması hukuk devleti ilkesini örseler. Özellikle hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı hükümlerin geniş yoruma tabi tutulması keyfiliğe ve bireylerin kendilerini hukuk karşısında güvensiz hissetmelerine yol açar (M.B., § 86).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Somut olayda 25/5/2017 tarihinde gözümlüne alınan başvuru 5/6/2017 tarihinde tutuklanmış, 28/12/2017 tarihinde ise tahliye edilmiştir. Başsavcılığın 11/6/2017 tarihli iddianamesinin 19/6/2017 tarihinde kabulüyle başlayan yargılamanın sonucunda Mardin 3. Ağır Ceza Mahkemesince 24/1/2018 tarihinde başvuruçunun beraatine karar verilmiştir. Başvuruçunun, bu süreçte kendisini avukatla temsil ettirmiştir. Başvuruçunun haksız gözümlü ve tutuklanma nedeniyle açtığı tazminat davasında ayrıca ceza soruşturması sürecinde avukata ödediğini öne sürdüğü 15.000 TL'nin de tazminini talep etmiştir.

40. Başvuruçunun bu iddiasını ispatlamaya yönelik olarak ceza soruşturmasında kendisini temsil eden Av. M.V.A.ya 15.000 TL gönderdiğini gösteren banka dekontlarını ibraz etmiştir. Söz konusu dekontlarda paranın vekâlet ücreti için gönderildiğini gösteren açıklamalar bulunmaktadır. Ancak Mahkeme; başvuruçunun avukata ödediğini ileri sürdüğü ücrete ilişkin olarak serbest meslek makbuzu ibraz etmediği, banka dekontlarında dosya numarasının yazmadığı ve sonuncu dekontun da ceza yargılamasında verilen karar tarihinden sonrasına ait olduğu gerekçeleriyle zararın ispatlanamadığı sonucuna ulaşmıştır.

41. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin mahkeme kararında atıfta bulunulan kararında (bkz. § 13) ceza mahkemesince hükmedilmesi gereken vekâlet ücretini aşan avukatlık ücretinin serbest meslek makbuzu ya da muadili belge ile ispatlanabileceği belirtilmiştir. Nitekim mahkeme kararında başvuruçunun serbest meslek makbuzu ibraz etmediğine vurgu yapılsa da avukata ödenen ücretin ispatı aracını serbest meslek makbuzuyla sınırlandırılmamıştır. Mahkemenin banka dekontlarını da delil olarak değerlendirdiği ancak ispata yeterli görmediği anlaşılmıştır.

42. Başvuruçunun sunduğu banka dekontlarının Mardin 3. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davasına dönüşen ceza soruşturması sebebiyle avukata 15.000 TL ücret ödediğini ispatlamaya yeterli olup

olmadığını değerlendirmek derece mahkemelerinin takdirindedir. Ancak derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin bariz takdir hatası veya keyfilik içerip içermediğinin incelenmesi Anayasa Mahkemesinin görevindedir. Mahkemenin dekontlarda dosya numarasının bulunmadığına vurgu yaptığı görülmektedir. Mahkemenin dosya numarası içermeyen banka dekontu içeriğindeki ödemenin Mardin 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2017/494 sayılı dosyasında görülen yargılamaya ilişkin olduğunun ispatlanamadığını değerlendirmesi keyfi ve temelsiz değildir. Ne var ki istinaf dilekçesinde başvuru, başka bir davasının bulunmadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun başka bir davasının bulunmadığı iddiasının ihtilaf konusu dekontlarla Av. M.V.A.ya vekâlet ücreti olarak gönderilen paranın Mardin 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2017/494 sayılı dosyasına ilişkin olduğunun ispatı bakımından esaslı bir nitelik taşıdığı açıktır.

43. Öte yandan başvuru istinaf aşamasında ileri sürdüğü, ücretin ödendiği avukatın serbest meslek makbuzu düzenlemeyi reddettiği iddiası da temelsiz değildir. Serbest meslek makbuzu, avukat tarafından düzenlenerek başvurucuya verilmesi gereken bir belgedir. Avukatın serbest meslek makbuzu düzenlememesi hâlinde başvuru bu belgeyi bir ispat aracı olarak mahkemeye sunması mümkün değildir. Bu da sözü edilen ispat aracının temini yönünden başvuru avukata bağımlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla zararın varlığıyla ilgili olgular değerlendirilirken bu gerçeğin de gözönünde bulundurulması gerekir.

44. Sonuç olarak başvuru başka davasının olmadığı iddiasının derece mahkemelerince araştırılmaması ve serbest meslek makbuzunun ibrazının avukatın onu düzenlemesine bağlı olduğu hususunun dikkate alınmamasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine varılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

5. Giderim Yönünden

46. Başvuru, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesini talep etmiştir.

47. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

48. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. Bu başvuruda varılan ihlal sonucu, maddi tazminat isteminin kabulü gerektiği anlamına gelmemektedir. Anayasa Mahkemesince tespit edilen eksiklikler giderildikten sonra delilleri değerlendirilerek bir sonuca ulaşmak yeniden yargılamayı yapacak Mahkemenin takdirindedir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

- B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,
- C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/297, K.2018/603) GÖNDERİLMESİNE,
- D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,
- E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,
- F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan: Kadir ÖZKAYA

Üye: M. Emin KUZ

Üye: Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye: Basri BAĞCI

Üye: Kenan YAŞAR